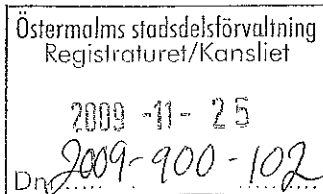

STADSREVISIONEN
www.stockholm.se/revision

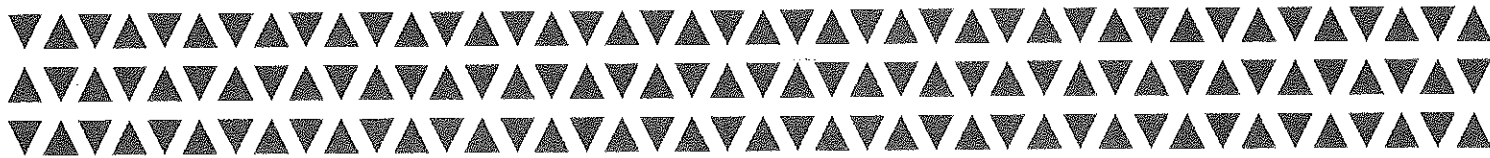
21.

Nr 11
November 2009
DNR 420-158/2009

Revisionsrapport

DET KOMMUNALA UPPFÖLJNINGANSVARET FÖR 16-19-ÅRINGAR

Den kommunala revisionen är fullmäktiges kontrollinstrument för att granska den verksamhet som bedrivs i nämnder och bolagsstyrelser. Stadsrevisionen i Stockholm granskar nämnders och styrelserns ansvarstagande för att genomföra verksamheten enligt fullmäktiges uppdrag. Stadsrevisionen omfattar både de förtroendevalda revisorerna och revisionskontoret.

I "årsrapporter" för nämnder och "granskningspromemorior" för styrelser sammanfattar Stadsrevisionen det gångna årets synpunkter på verksamheten. Särskilda granskningar som sker under året publiceras löpande som "revisionsrapporter" och i vissa fall som "promemorior".

Publikationerna finns på Stadsrevisionens hemsida. De kan också beställas från revisionskontoret.

STADSREVISIONEN

Revisionskontoret

www.stockholm.se/revision

Besöksadress: Hantverkargatan 3 A, 1 tr

Postadress: 105 35 Stockholm

Telefon: 08-508 29 000

Fax: 08-508 29 399

Rapportsammandrag

DET KOMMUNALA UPPFÖLJNINGANSVARET FÖR 16-19-ÅRINGAR

Revisionskontoret har med hjälp av konsult granskat det kommunala uppföljningsansvaret för 16-19-åringar.

Granskningens syfte har varit att följa upp och bedöma hur utbildningsnämnden arbetar med det kommunala uppföljningsansvaret, vilka åtgärder som vidtas för målgruppen samt hur samverkan med andra berörda nämnder (stadsdelsnämnder och socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden) fungerar. I uppdraget har också ingått att följa upp en tidigare granskning inom området (Rapport nr 1, 2005).

Följande nämnder har ingått i granskningen: utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör, Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista, Skärholmen, Spånga-Tensta och Södermalm samt socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden.

REVISIONENS IAKTTAGELSER OCH REKOMMENDATIONER

Mål och ansvar

Utbildningsnämnden har tolkat sitt uppdrag inom det kommunala uppföljningsansvaret till att enbart innefatta erbjudande om utbildning och inte att bedriva uppsökande verksamhet av de ungdomar som inte nås med utbildning. Gymnasieslussen har tydliggjort sitt uppdrag i ett antal åtaganden.

Stadsdelsnämnderna och socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden har inget tydligt upp-

drag och har inte konkretiserat mål för uppföljningsansvaret i sina verksamhetsplaner.

Ansvar och uppdrag mellan berörda nämnder är oklart och olika tolkningar finns hos de berörda nämnderna om uppdragets ansvar och innebörd. Framförallt gäller detta det uppsökande arbetet för ungdomarna. Det är angeläget att uppdragets innebörd tydligt definieras. Kommunstyrelsen bör ta fram ett förslag till fullmäktige där ansvaret tydliggörs.

Organisation och samverkan

Utbildningsnämnden har genom gymnasieslussen en tydlig och ändamålsenlig organisation för arbetet med det kommunala uppföljningsansvaret. Övriga granskade nämnder har ingen uttalad organisation för arbetet.

Samverkan mellan berörda nämnder kan utvecklas. Inte minst viktigt är att tydligt definiera ansvar, uppdrag och innebörd av det kommunala uppföljningsansvaret mellan berörda nämnder.

Arbetsätt och åtgärder

Gymnasieslussen arbetar på ett strukturerat sätt med att fånga upp de 16-19-åringar som kan vara aktuella för det kommunala uppföljningsansvaret inom ramen för sin tolkning av uppdraget. De granskade stadsdelsnämndernas arbetsätt och åtgärder varierar för de ungdomar som gymnasieslussen inte lyckats nå.

Uppföljning

Det är enbart gymnasieslussen som följer upp och redovisar arbetet till utbildningsnämnden. Stadsdelsförvaltningar bör förbättra sina rapporteringsrutiner till såväl gymnasiesluss som till respektive stadsdelsnämnd.

FRÅGOR OM RAPPORTEN BESVARAS AV

- Förtroendevald revisor Barbro Hedman
08-84 14 76, 076-39 39 454
- Förtroendevald revisor Birgitta Guntch
0731-59 12 43
- Stadsrevisor Staffan Moberg
08-508 29 414

Rapporten finns på www.stockholm.se/revision

Till
Kommunstyrelsen
Utbildningsnämnden
Socialtjänst- och arbetsmarknads-
nämnden
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby
Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista
Stadsdelsnämnd Skärholmen
Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta
Stadsdelsnämnd Södermalm

Det kommunala uppföljningsansvaret för 16-19-åringar

Revisorsgrupp I har den 20 november 2009 behandlat bifogade revisionsrapport (nr 11/2009).

Av granskningen framgår att utbildningsnämnden arbetar systematiskt med att erbjuda utbildning till målgruppen. Det framgår dock också att ansvar och uppdrag mellan berörda nämnder upplevs som oklart och olika tolkningar finns hos de berörda nämnderna om uppdragets ansvar och innebörd framförallt då det gäller det uppsökande arbetet för ungdomarna. Vi ser det som angeläget att kommunstyrelsen tar fram ett förslag till fullmäktige där uppdragets innebörd och ansvar för berörda nämnder tydliggörs samt hur samverkan dem emellan ska kunna utvecklas och förbättras.

Vi ställer oss i övrigt bakom rapporten och överlämnar den till kommunstyrelsen, utbildningsnämnden, socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden samt de granskade stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör, Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista, Skärholmen, Spånga-Tensta och Södermalm för yttrande till

revisorsgrupp 1 senast den 26 februari 2010. Övriga stadsdelsnämnder får rapporten för kännedom.

På revisoreernas vägnar

Bengt Akalla
Ordförande

Hans Ravelius
Vice ordförande

Stefan Rydberg
Sekreterare

Kopia till:
Stadsdirektören
Förvaltningschefen för utbildningsförvaltningen
Förvaltningschefen för socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden
Berörda stadsdelsdirektörer

Sammanfattning

Revisionskontoret har granskat det kommunala uppföljningsansvaret för 16-19-åringar. Granskningen har genomförts med biträde av extern konsult. Granskningens syfte har varit att följa upp och bedöma hur staden arbetar med det kommunala uppföljningsansvaret, vilka åtgärder som vidtas för målgruppen samt hur samverkan mellan berörda nämnder fungerar. I uppdraget har också ingått att följa upp en tidigare granskning av det kommunala uppföljningsansvaret (Rapport nr 1, 2005).

Granskningen har genomförts vid utbildningsnämnden, sex stadsdelsnämnder (Enskede-Årsta-Vantör, Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista, Skärholmen, Spånga-Tensta och Södermalm) samt socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden. I Stockholm stad finns ca 4 000 16-19-åringar som årligen faller under det kommunala uppföljningsansvaret.

Revisionskontoret hänvisar till den bilagda konsultrapporten och vill särskilt lyfta fram följande.

Målstyrning och ansvar

Målen i kommunfullmäktiges budget och i stadens vision "Ett Stockholm i världsklass" är översiktligt formulerade och det finns inte något unikt mål som avser det kommunala uppföljningsansvaret. I stadens budget för 2009 fastslås dock att ansvaret ligger på utbildningsnämnden och det framgår också av utbildningsnämndens reglemente.

Inom utbildningsförvaltningen ligger ansvaret på gymnasieslussen som tydliggjort sitt uppdrag i ett antal åtaganden. Uppdraget har tolkats till att enbart innefatta erbjudande om utbildning. Utbildningsnämnden och gymnasieslussen bedriver därmed inte uppsökande verksamhet för de ungdomar som inte nås med utbildning. I utbildningsnämndens verksamhetsplan anges att det kommunala uppföljningsansvaret kräver samverkan mellan stadens olika aktörer för att identifiera de ungdomar som är aktuella för uppföljningsansvaret.

Här avses stadsdelsnämnderna och socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden som inte har konkretiserat målen för det kommunala uppföljningsansvaret i sina verksamhetsplaner. De involverade nämnderna/förvaltningarna har olika grunduppdrag och ingen uppfattar sig ha ansvar för att aktivt söka upp ungdomarna. Utbildningsförvaltningen/gymnasieslussen är av uppfattningen att detta ansvar vilar på stadsdelsförvaltningarna, medan stadsdelsförvaltningarna menar att de direkt inte kan söka upp ungdomar som inte uppenbart far illa.

Stadsdelsnämndernas ansvar utifrån det kommunala uppföljningsansvaret är också oklart då de saknar ett tydligt uppdrag. Det finns i huvudsak inga styrdokument eller

rutiner för hur det uppsökande arbetet med avseende på det kommunala uppföljningsansvaret ska bedrivas.

Olika tolkningar finns således om uppdragets innebörd främst med avseende på vem som har ansvaret för att mer aktivt söka upp ungdomarna. Det är därför angeläget att uppdragets innebörd närmare definieras. Vad det kommunala uppföljningsansvaret ska innefatta har inte klargjorts av fullmäktige, vilket lett till en otydlig styrning. Kommunstyrelsen bör därför ta fram ett förslag till fullmäktige där ansvaret tydliggörs.

Organisation och samverkan

Genom gymnasieslussen finns en tydlig och ändamålsenlig organisation inom utbildningsnämnden för arbetet med det kommunala uppföljningsansvaret. Övriga granskade nämnder har ingen uttalad organisation för arbetet. Samverkan mellan nämnderna förekommer men kan utvecklas. Gymnasieslussens Walterregister utgör en bra grund för samverkan med stadsdelsnämnderna men registret kan utvecklas innehållsmässigt för att bättre svara mot verksamhetens krav.

Arbetssätt och åtgärder

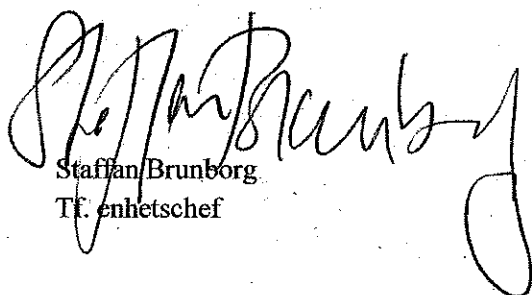
Gymnasieslussen arbetar på ett strukturerat sätt med att fänga upp de 16-19-åringar som kan vara aktuella för det kommunala uppföljningsansvaret inom ramen för sin tolkning av uppdraget. De granskade stadsdelsnämndernas arbetssätt och åtgärder varierar för de ungdomar som gymnasieslussen inte lyckats nå. Alternativa arbetssätt som prövas för att motivera ungdomar som exempelvis projekt SALUT m.fl. skulle med fördel kunna användas på flera håll i staden.

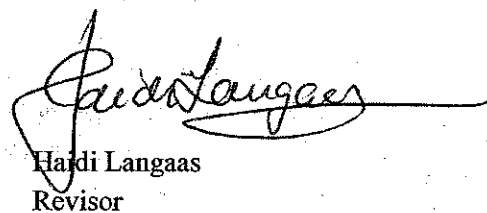
Uppföljning

Det är enbart gymnasieslussen som följer upp och redovisar det kommunala uppföljningsansvaret till utbildningsnämnden. Stadsdelsförvaltningarna bör förbättra sina rapporteringsrutiner till såväl gymnasieslussen som stadsdelsnämnden.

Uppföljning av tidigare granskning

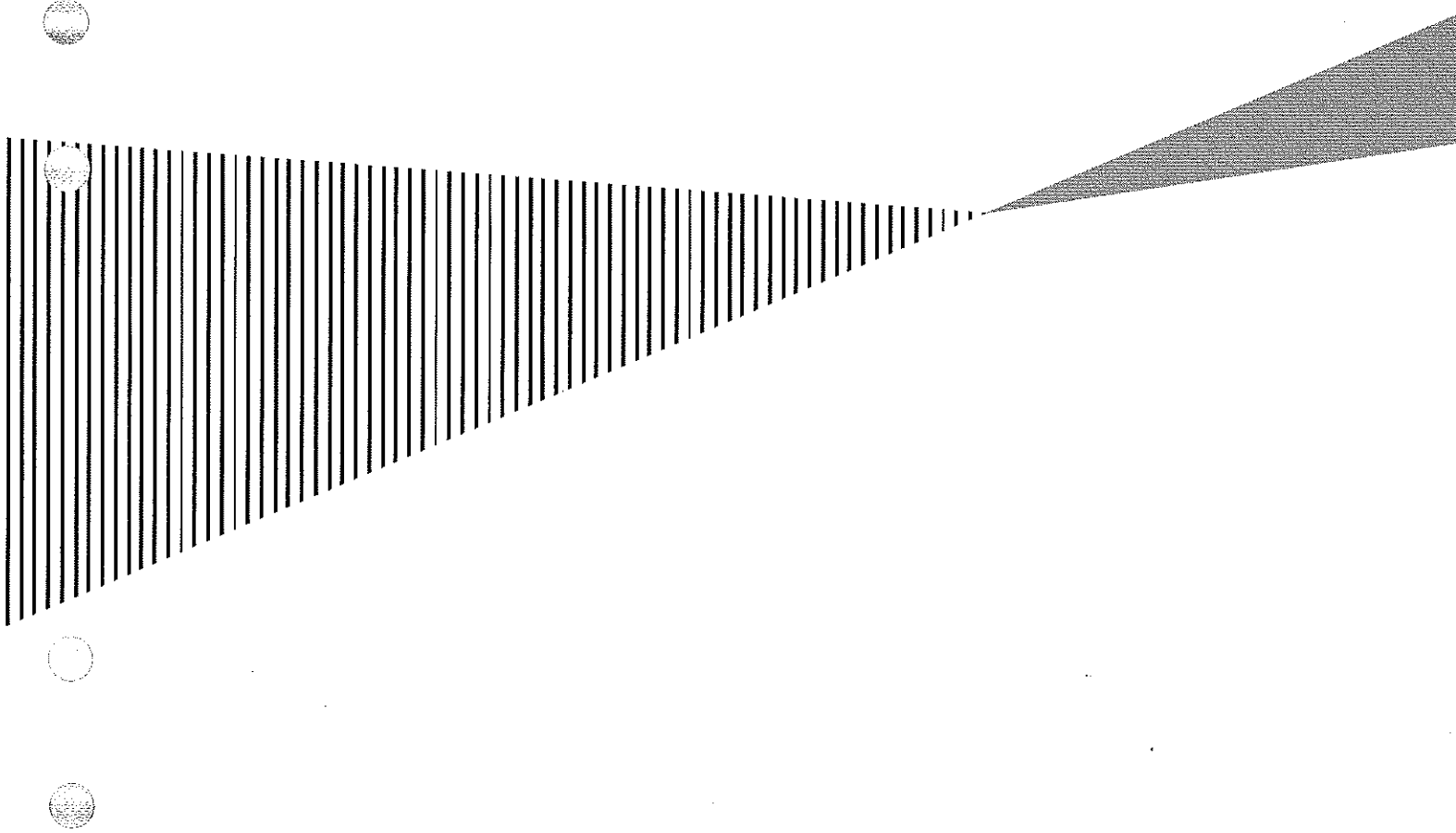
Granskningen visar att förbättringar har vidtagits för de brister som påtalades i revisionskontorets rapport om det kommunala uppföljningsansvaret från 2005. Dock kvarstår punkten att ansvaret för den uppsökande verksamheten fortfarande är oklar.

Staffan Brunborg
Tf. enhetschef

Hardi Langaas
Revisor

Det kommunala uppföljningsansvaret för 16-19 åringar

Granskning utförd på uppdrag av stadsrevisionen, Stockholms stad

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Bakgrund	4
3	Syfte och genomförande	4
4	Ansvar och uppdrag	5
4.1	Lagreglerat ansvar	5
4.2	Uppdrag och ansvar i staden	6
4.3	Kommentarer	10
5	Organisation och samverkan	11
5.1	Organisation	11
5.2	Samverkan	12
5.3	Kommentarer	14
6	Arbetssätt och åtgärder	15
6.1	Utbildningsnämnden	15
6.2	Stadsdelsnämnderna	18
6.3	Social- och arbetsmarknadsnämnden	19
6.4	Kommentarer	19
7	Uppföljning	20
7.1	Utbildningsnämnden	20
7.2	Stadsdelsnämnderna	21
7.3	Våra kommentarer	21
8	Uppföljning av tidigare granskning	21

Bilaga 1 Frågor vid intervjuer

Bilaga 2 Enkät till studie- och yrkesvägledare

1 Sammanfattning

Ernst & Young har på uppdrag av revisionskontoret i Stockholms stad granskat hur staden uppfyller sin skyldighet att dels följa upp ungdomar i åldern 16-19 år, som inte går i eller fullföljer gymnasieutbildning, dels erbjuda dem individuella åtgärder. Enligt skollagen innebär det kommunala uppföljningsansvaret att hemkommunen kontinuerligt ska följa upp och informera ungdomar om möjligheten till studier och arbete.

Bakgrunden till granskningen är skollagens krav och att revisionskontoret i en tidigare granskning från 2005 konstaterat att det fanns brister i det kommunala uppföljningsansvaret.

Granskningens iakttagelser och slutsatser utifrån revisionsfrågorna sammanfattas nedan.

Finns tydliga mål och styrning? Finns styrdokument, handlingsplaner etc.?

Kommunfullmäktige har inte fastställt något mål som avser det kommunala uppföljningsansvaret. I stadens budget, under utbildningsnämnden, fastslås dock att ansvaret ligger på utbildningsnämnden.

I utbildningsnämndens verksamhetsplan sägs därutöver endast att det kommunala uppföljningsansvaret kräver samverkan mellan stadens olika aktörer för att identifiera de ungdomar som är aktuella för uppföljningsansvaret.

Något mål i övrigt beträffande det kommunala uppföljningsansvaret finns inte på övergripande nivå.

Inom utbildningsförvaltningen ligger ansvaret för det kommunala uppföljningsansvaret på gymnasieslussen som tydliggjort sitt uppdrag i ett antal åtaganden. Utgångspunkten är att uppdraget innefattar att erbjuda utbildning. Utifrån denna tolkning har handlingsplaner och rutiner tagits fram för hur arbetet ska bedrivas.

Vår bedömning är att utbildningsnämnden, genom gymnasieslussen tydliggjort sitt utbildningsuppdrag, mål och åtaganden på ett tillfredsställande sätt. De åtgärder som vidtas för att uppfylla skollagens något allmänna formuleringar om kommunala uppföljningsansvaret förefaller vara tillräckliga.

Olika tolkning finns beträffande vem som aktivt ska söka upp ungdomarna. Varken gymnasieslussen eller stadsdelsförvaltningarna anser sig ha ansvaret för att aktivt söka upp de ungdomar som omfattas av det kommunala uppföljningsansvaret. Utbildningsförvaltningen/gymnasieslussen är av uppfattningen att detta ansvar vilar på stadsdelsnämnderna utifrån deras medborgaransvar, medan stadsdelsförvaltningarna menar att de direkt inte kan söka upp ungdomar som inte uppenbart far illa.

Stadsdelsnämndernas ansvar utifrån det kommunala uppföljningsansvaret är oklart då de i grunden saknar ett tydligt uppdrag. De har ett övergripande befolkningsansvar och ska arbeta med uppsökande verksamhet och tidiga insatser för barn/ungdomar. I styrdokumentet sägs också att fältassistenter ska kartlägga och analysera ungdomarnas situation i området och ge förslag till åtgärder. Här bör de 16-19 åringar som varken arbetar eller studerar vara en angelägen målgrupp.

De olika tolkningar som finns om uppdragets innebörd innebär en otydlig styrning. Det är därför angeläget att uppdragets innebörd närmare definieras. Kommunstyrelsen bör därför ta fram ett förslag till fullmäktige där ansvaret tydliggörs.

Hur är arbetet organiserat? Hur sker samverkan?

Det finns en tydlig organisation för arbetet med det kommunala uppföljningsansvaret inom gymnasieslussen. Samarbetet inom förvaltningen mellan gymnasieslussen och studie- och yrkesvägledarna behöver tydliggöras, särskilt vad gäller gymnasiet.

Det finns ingen utfalad organisation för det kommunala uppföljningsansvaret i stadsdelarna, vilket vi inte heller ser som angeläget. Däremot är det väsentligt att klargöra ansvar och arbetssätt samt former och omfattning för samverkan mellan utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Gymnasieslussen har ingen direktkontakt med jobbtorgen utan ungdomarna ska hänvisas till stadsdelen vilka i sin tur kan remittera ungdomen vidare. De ungdomar som faller inom ramen för det kommunala uppföljningsansvaret tillhör inte jobbtorgens direkta målgrupp.

Samverkan eftersträvas men den är svår att få till på grund av nämndernas olika uppdrag och att innebörden av det kommunala uppföljningsansvaret i staden är oklart. Det är viktigt att det fortsatta arbetet bygger på tydliga uppdrag och ansvarsområden samt stabila arbets- och samverkansformer.

Arbetssätt och åtgärder?

Utbildningsnämnden har genom gymnasieslussen väl fungerande strukturer för att fånga upp de ungdomar som kan vara aktuella för det kommunala uppföljningsansvaret. Det register som finns sedan några år tillbaka och som samkörs mot andra register gör att det finns en god uppfattning om antalet ungdomar som omfattas av det kommunala uppföljningsansvaret. Det finns ett brett sätt att informera om olika utbildningsalternativ.

Ett aktivt arbete bedrivs på individnivå för att få en kontakt och dialog med ungdomar som saknar jobb och utbildning. Cirka 9 000 brev, inklusive påminnelsebrev, skickas ut till ungdomarna per läsår och kontakt tas även per telefon. Uppsökande åtgärder sker således till viss del, trots att gymnasieslussen inte anser sig ha detta ansvar. Totalt beräknas drygt 1 000 ungdomar per år komma till gymnasieslussen för vägledning, test och samtal och av dessa skolplaceras 700-800.

Inom stadsdelarna sker vissa åtgärder inom ramen för det kommunala uppföljningsansvaret, men främst med fokus på att stämma av registret och om ungdomen är aktuell för någon insats/försörjningsstöd från stadsdelens sida. Några mera konkreta riktlinjer för hur stadsdelens arbete med det kommunala uppföljningsansvaret ska ske finns dock vanligtvis inte. Vissa åtgärder sker för att få kontakt med ungdomarna och erbjuda dem vägledning respektive hänvisa till gymnasieslussen.

Problemet är de ungdomar som varken vill arbeta eller studera och som kräver särskild motivation. Det är därför positivt att alternativa arbetssätt provas för att motivera ungdomarna, som exempelvis SALUT¹, vilket med fördel skulle kunna användas på flera håll i staden.

Hur följs uppföljningsansvaret upp?

Gymnasieslussen följer upp de mål och åtaganden som gjorts genom redovisning av olika åtgärder, nyckeltal och statistik om antal ungdomar, brev, möten etc. En särskild rapport lämnas också till nämnden. Vår bedömning är att den redovisning som lämnas ger en tillfredsställande bild.

¹ I Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning har Tensta gymnasium i uppdrag att arbeta uppsökande i projektet SALUT, vars syfte är att hjälpa ungdomar i åldern 16-19 år som inte klarat grundskolans kunskapskrav.

2 Bakgrund

Kommunernas skyldighet att följa upp de ungdomar i åldern 16-19 år, som inte går i eller fullföljer gymnasieutbildning, och erbjuda dem individuella åtgärder förtydligades i skollagen den 1 juli 2005 (1 kap. 18 §).

Uppföljningsansvaret innebär en skyldighet för hemkommunen att kontinuerligt följa upp och informera ungdomar om möjligheten till studier och arbete. Kommunens skyldighet omfattar inte de ungdomar som genomför eller har genomfört uppföljning på nationella eller specialutformade program.

Revisionskontoret granskade det kommunala uppföljningsansvaret i rapport nr 1/2005 och konstaterade bl.a. att det saknades fungerande rutiner vid elevernas övergång från grundskola till gymnasieskola. Staden hade inte heller en samlad kunskap om vad de ungdomar gör som inte går i gymnasieskolan. Vidare konstaterades att gymnasieskolorna inte vidtog tillräckliga åtgärder när elever avbryter sina studier.

Det är numera utbildningsnämnden som har det kommunala uppföljningsansvaret för 16-19 åringar sedan grundskolorna fördes över till nämnden år 2007. Roller och ansvarsfördelning mellan utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna och socialtjänsten har därmed förändrats.

Ernst & Young har mot denna bakgrund fått i uppdrag att granska det kommunala uppföljningsansvaret avseende ungdomar i åldern 16-19 år.

3 Syfte och genomförande

Granskningen har inriktats på att följa upp och bedöma hur staden arbetar med det kommunala uppföljningsansvaret och vilka åtgärder som vidtas för målgruppen samt hur samverkan mellan berörda fungerar. I granskningen belyses hur Stockholms stad och utbildningsnämnden arbetar med styrning, uppföljning och kontroll av det kommunala uppföljningsansvaret, inklusive de frågor som aktualiserades i granskningen år 2005. Granskningen baseras på en analys av mål- och styrdokument, organisation, kartläggning, arbetssätt och uppföljning av arbetet.

I granskningen belyses också den samverkan som sker med stadsdelsnämnderna och socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden samt externa intressenter. Ett urval av sex stadsdelsnämnder har granskats enligt följande; Enskede-Årsta-Vantör, Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista, Skärholmen, Spånga-Tensta och Södermalm. Vidare redovisas hur många ungdomar som berörs av det kommunala uppföljningsansvaret.

Granskningen ska ge svar på följande frågor:

1. Finns tydliga mål för stadens uppföljningsansvar för 16-19 åringar? Är kommunfullmäktiges och utbildningsnämndens styrning tydlig?
2. Finns styrdokument, handlingsplaner, riktlinjer och rutiner för hur arbetet ska bedrivas?
3. Hur är arbetet organiserat på utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna samt socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden? Hur sker samverkan mellan dessa nämnder? Hur sker samverkan med övriga berörda som Arbetsförmedlingen, friskolor, andra kommuner m.fl.?

4. Vilket arbetssätt har utbildningsnämnden för att fånga upp de ungdomar som berörs, information om och till ungdomarna, samverkan internt i staden och externt, statistik?
5. Vilka åtgärder är aktuella inom ramen för uppföljningsansvaret för utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna samt socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden?
6. Hur följs uppföljningsansvaret upp? Hur informeras berörda nämnder?

Metod och avgränsning

Granskningen har genomförts i olika steg och inleddes med studier av relevanta styr- och uppföljningsdokument och intervjuer med ansvariga inom utbildningsförvaltningen (bitr. gymnasieschef och samordnare inom staben) samt med gymnasieslussen (chef och studie- och yrkesvägledare/samordnare för uppföljningsansvaret). Därefter har intervjuer gjorts med socialchef eller ansvarig för individ- och familjeomsorg samt med några ansvariga för förebyggande verksamhet (bl.a. fältassistenter) i de utvalda stadsdelsnämnderna. De frågor som intervjuerna utgått från framgår av bilaga 1.

Ett urval om 18 studie- och yrkesvägledare inom både grundskola och gymnasieskola har besvarat en enkät angående information, vägledning och uppföljning i samband med val till gymnasieskola och övergången mellan grundskola och gymnasieskola samt "avhopp" (frågorna i enkäten framgår av bilaga 2). Enkäten har ställts till såväl kommunala skolor, som fristående skolor i de stadsdelsnämnder som ingår i granskningen. Svarsfrekvensen uppgår till 83 procent. Svaren redovisas löpande i rapporten.

Med utgångspunkt från enkätsvaren har ett antal rektorer samt studie- och yrkesvägledare intervjuats. Vidare har intervju gjorts med utvecklingsansvarig på socialtjänst- och arbetsförvaltningen.

Uppdraget har genomförts i en nära process med uppdragsgivaren och i samspel med berörda aktörer samt genom avstämningsmöten med revisionskontoret och de två förtroendevalda revisorer som följt granskningen.

4 Ansvar och uppdrag

4.1 Lagreglerat ansvar

Skollagen

Barn som är bosatta i landet har skolplikt tom. det kalenderår barnet fyller 16 år enligt skollagens 3 kap. Skolplikten motsvaras av en rätt att få utbildning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom.

Kommunen ska se till att skolpliktiga elever i dess grundskola och särskola fullgör sin skolgång. Det är i huvudsak rektor som ansvarar för att eleverna fullgör sin skolgång.

Kommunens skyldighet att fortlöpande hålla sig informerad om ungdomars sysselsättning dvs. det kommunala uppföljningsansvaret framgår av skollagen enligt följande:

"En hemkommun ska löpande hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen som fullgjort sin skolplikt men som inte fyllt 20 år är sysselsatta, i syfte att kunna erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder."

Utbildningsnämnden har utbildningsansvaret för ungdomarna i stadens kommunala skolor.

4.2 Uppdrag och ansvar i staden

Mål och uppdrag från fullmäktige

Den övergripande riktningen för utbildningsnämndens verksamhet och det kommunala uppföljningsansvaret utgörs av stadens vision om "Ett Stockholm i världsklass". Fullmäktige har även fastställt ett mål om att Stockholms förskolor och skolor ska ge alla ökad kunskap och utveckling i en trygg miljö. För att uppnå fullmäktiges mål för verksamheten ska bl.a. utbildningsnämnden i samverkan med socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden ta fram förslag till nya former för samverkan mellan skola och socialtjänst.

Något särskilt uttalat mål för det kommunala uppföljningsansvaret finns ej. I stadens budget för 2009 framgår endast att utbildningsnämnden har hand om det kommunala uppföljningsansvaret för 16-19 åringar. Detta står också i utbildningsnämndens reglemente.

Skolplanen

I skolplanen som är antagen av kommunfullmäktige 2008 sägs att Stockholm ska ha en skola av världsklass och för att lyckas med det krävs ett ökat kunskapsfokus. Varje skola ansvarar för att verksamheten når sina mål och rektor ska ges möjlighet att ta ett helhetsansvar för skolan. Vidare framgår att elever med svårigheter ska garanteras extra stöd och hjälp samt att insatserna ska sättas in så tidigt som möjligt.

Gymnasieskolan ska erbjuda ungdomarna en mångfald av utbildningsmöjligheter. Det individuella programmet ska utvecklas genom att erbjuda preparandkurser inför nationella program samt mer yrkesinriktade utbildningar. Elever som saknar behörighet till gymnasiet erbjuds även att gå ett tionde år i grundskolan (försöksverksamhet) som alternativ till de individuella programmen.

Utbildningsnämndens verksamhetsplan

I utbildningsnämndens verksamhetsplan framgår att uppdraget från fullmäktige är att tillhandahålla utbildning, oavsett huvudman, för alla barn, ungdomar och vuxna i staden. Visionen är att erbjuda medborgarna en utbildning av hög kvalitet samt en oberoende information om skolorna och deras verksamhet.

Med en skola i världsklass menas enligt verksamhetsplanen följande:

1. Skolan ska vara världsbäst för varje elev - i det ryms möjligheten att välja en skola som svarar mot elevens intressen och behov, men också att skolan måste anpassa förhållningssätt, innehåll, metoder, arbetsorganisation med mera till elevens förutsättningar och behov.
2. Skolan ska sträva efter att ha en utbildningsnivå i världsklass - i det ryms både ambitionen att varje elev ska kunna utnyttja hela sin potential och att medborgarna som grupp är välutbildade. Utbildningen ska leda till vidare studier, företagande eller anställning.
3. Skolan ska förbereda eleverna för att vara världsmedborgare - i det ryms portalparagrafen i skollagen om demokrati-medborgarskap-jämlikhet-tolerans, men också att ge stadens elever kunskaper och redskap för att kunna leva i en globaliserad värld. Denna del innefattar också elevernas personliga och sociala utveckling, till exempel förmågan att lära och att våga använda sina kunskaper samt förmågan att interagera med andra.

Fortsatt arbete med att förankra och konkretisera den övergripande visionen och uppdraget sker enligt verksamhetsplanen, i stadens grundskolor, gymnasieskolor och vuxenutbildning.

Det finns inte några specifika mål för det kommunala uppföljningsansvaret i nämndens verksamhetsplan. Det som sägs om uppföljningsansvaret är att det kräver samverkan mellan olika aktörer i staden för att identifiera ungdomar som inte sökt till gymnasiet eller som inte arbetar. Vidare sägs att roll- och ansvarsfördelningen avseende kontakter med och insatser för dessa ungdomar behöver förtydligas.

Gymnasieslussen uppdrag

Uppdraget att svara för uppföljningsansvaret ligger på gymnasieslussen, som organisatoriskt finns inom utbildningsförvaltningens gymnasieavdelning.

Gymnasieslussen arbetar utgår från stadens vision och fullmäktiges inriktningsmål samt utbildningsnämndens mål i verksamhetsplanen. Nämndens mål har konkretiserats i följande delmål i gymnasieslussen arbetsplan:

- ▶ Hög tillgänglighet – fler ungdomar åter i studier
- ▶ Fler utbildningsalternativ
- ▶ Fler ska nå målen – erbjuda individuella lösningar och nå fler ungdomar med information

Gymnasieslussen ansvarar för information, intagning till IV-programmen för alla obehöriga och placering av elever i behov av särskilt stöd vid övergången från grundskola till gymnasieskola i samverkan med stadsdelar, socialtjänst, BUP, behandlingshem, gymnasie- och grundskolor. De stödjer studie- och yrkesvägledare på grund- och gymnasieskolor i arbetet med att hitta vägar in i gymnasieskolan.

Gymnasieslussen åtaganden är att:

1. Nå målgruppen ungdomar i åldern 16-19 år som behöver hjälp att finna en väg in i gymnasieskolan genom mottagning/besök, information (brev, telefon, hemsida och broschyrer), bemöta ungdomarna professionellt och agera utifrån en gemensam värdegrund med ursprung i demokratiska värderingar.
2. Ansvara för kommunens uppföljningsansvar genom att erbjuda alla 16-19-åringar som inte går i skolan eller som inte har slutbetyg från gymnasieskolan kontakt och möjlighet att få en studieplats. Arbeta med Walterregistret som kontinuerligt uppdateras och samkörs med andra register med uppgifter om ungdomar i åldern 16-19 år som inte går i skolan och som inte har slutbetyg från gymnasieskolan samt kontakta de ungdomar som finns i Walterregistret. Meddela stadsdelsförvaltningen då ungdom avböjer erbjudande om studier eller om ungdomen inte nås per post/telefon.
3. Placera efter reservintagningen sökande som inte har en skolplacering och som önskar en plats inom gymnasieskolan under läsåret. Kartlägga genom test, vägledning och samtal, göra studiebesök på fristående och kommunala skolor samt arbeta i team och följa enhetens ansvarsfördelning.
4. Utveckla IV-verksamheten² i staden genom att leda IV-rådet. Ge signaler om behov av nya utbildningar till gymnasieavdelningen och vara behjälplig för utveckling av nya utbildningar samt följa utvecklingen i länet och omvärlden.
5. Tillhandahålla flexibla utbildningsplatser under läsåret, säkerställa behovet av ca 90 – 100 utbildningsplatser med kontinuerlig intagning (slussplatser). Utveckla verksamheten

² Individuellt program, är till för de elever som saknar behörighet att söka till ett nationellt program eller som är i behov av särskilt stöd.

i samverkan med slussenheterna – nya inriktningar, kurser, former för intagning etc samt följa upp och utvärdera genom regelbundna möten och skriftlig redovisning.

6. Bilagehantering³ och intagningen till IV-program och inom fri kvot, ge information om intagningsläget till sökande, studie- och yrkesvägledare, skolor m.fl. för en fortlöpande uppdaterad information om det pågående intagningsarbetet enligt uppsatt tidplan, placera de sökande så snart som möjligt.
7. Ansvara för elever i behov av särskilt stöd vid övergången från grundskola till gymnasieskola och samverka med stadsdelar, socialtjänst, BUP, behandlingshem, grund- och gymnasieskolor. Stödja studie- och yrkesvägledare på grund och gymnasieskolor i arbetet med att hitta vägar in i gymnasieskolan för ungdomar i behov av särskilt stöd.

Fullmäktiges övergripande vision för Stockholm, är enligt de intervjuade på gymnasieslussen, styrande för verksamheten. De mål som tagits fram av nämnd/ förvaltning och inom gymnasieslussen ses som tydliga, likaså gymnasieslussens uppdrag.

Gymnasieslussen vägleder och placerar elever som inte kommit in på gymnasiet eller som avbryter och/eller vill byta sin utbildning. Målgruppen för gymnasieslussens verksamhet är ungdomar skrivna i Stockholms stad, vilket noga kontrolleras. De handlägger även intagningen till individuella program (IV).

I uppdraget ingår att hålla kommunen informerad om icke skolpliktiga ungdomars sysselsättning genom att hålla ett aktuellt register (Walter) och att kontakta de ungdomar som finns i registret och erbjuda dem en utbildningsplats. I gymnasieslussens uppdrag ingår även att skolplacera såväl behöriga som obehöriga ungdomar i åldern 16-19 år som inte har en gymnasieplacering vid höstterminens början. Vidare svarar gymnasieslussen för intagning och bilagehantering till individuella program.

Gymnasieslussens uppdrag är, enligt intervjuade inom utbildningsförvaltningen och gymnasieslussen, renodlat till att erbjuda utbildning - inte att bedriva uppsökande verksamhet. Enligt intervjuer finns det behov av att tydliggöra vem som ansvarar för att söka upp ungdomarna.

En arbetsgrupp med representanter från utbildningsförvaltningen, social- och arbetsmarknadsförvaltningen samt stadsdelsförvaltningarna har sett över ansvaret och hur samarbetet skulle kunna utvecklas vad gäller det kommunala uppföljningsansvaret. Arbetsgruppens förslag har under sommaren 2009 överlämnats till stadsledningskontoret. Något nytt uppdrag finns dock inte i budget 2010.

Studie- och yrkesvägledarnas uppdrag

I läroplanen för den obligatoriska skolan (Lpo 94) står det att eleverna i skolan ska få underlag att välja fortsatt utbildning. Studie- och yrkesvägledaren (eller motsvarande) ska informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen.

I skolplanen framgår att studie- och yrkesvägledning fyller en viktig funktion för att eleven ska kunna orientera sig bland alla utbildningsalternativ.

³ Bilagor sammanställs av studie- och yrkesvägledarna för de elever som riskerar att ej uppnå godkända resultat i kärnämnen i årskurs 9, vilka skickas till intagningsenheten inom Kommunförbundet Stockholms län (KSL). Gymnasieslussen använder sedan bilagorna i sitt antagningsförfarande. Bilagor skrivs även inom gymnasieskolan för eleverna på IV-program.

Enligt den enkätundersökning vi genomfört till studie- och yrkesvägledare framgår att de uppfattar sitt uppdrag som relativt tydligt, framförallt de som arbetar inom gymnasiet (enkätfrågorna framgår av bilaga 2). Merparten är dock av uppfattningen att deras tjänstgöringsgrad på skolorna inte är tillräcklig för att de ska hinna fullgöra uppdraget.

Enligt enkätsvaren anser hälften av studie- och yrkesvägledarna i grundskolan att uppdraget gentemot gymnasieslussen är tydligt. Inom gymnasieskolan anser dock flertalet att uppdraget inte är tydligt. (Svaren på enkäten i övrigt redovisas i kapitel 6).

Det finns inget uttalat uppdrag för stadens studie- och yrkesvägledare med bäring på det kommunala uppföljningsansvaret.

Stadsdelsnämndernas uppdrag

Stadsdelsnämnderna har enligt sina styrdokument ett övergripande befolkningsansvar och ska arbeta med uppsökande verksamhet och tidiga insatser för barn/ungdomar. Barn och ungdomar ska erbjudas utvecklande och lärande aktiviteter i en trygg miljö. Fältassistenter ska göra regelbundna skolbesök och ha ett nära samarbete med skolpersonalen. De ska kartlägga och analysera ungdomarnas situation i området och ge förslag till åtgärder.

Det kommunala uppföljningsansvaret berörs inte i de granskade stadsdelarnas verksamhetsplaner.

Enligt intervju med företrädare för Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning har flera olika utredningar/skrivelser tagits fram som rör samverkan mellan skola och social omsorg. Det finns ett brett behov av samverkan, varav uppföljningsansvaret är ett område. Stadsdelsförvaltningens myndighetsansvar och ett stort antal ärenden/anmälningar etc. innebär att uppföljningsansvaret blir en nedprioriterad fråga. Det behövs tydligare direktiv och mandat.

De intervjuade vid stadsdelsförvaltningarna understryker att de inte har ett tydligt uppdrag att bedriva uppsökande verksamhet gentemot målgruppen. Ansvaret anses primärt ligga på utbildningsnämnden då ansvaret för grundskolan överförts dit. Stadsdelsförvaltningarna har i första hand ett myndighetsansvar och fokuserar på ungdomar som är i riskzonen eller som far illa. Dit hör inte per automatik ungdomar som är aktuella för det kommunala uppföljningsansvaret.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning arbetar inte alls med det kommunala uppföljningsansvaret med hänvisning till att det inte är deras ansvar. Södermalms stadsdelsnämnd har gett preventionsenheten i uppdrag att under två veckor fånga upp hur många av stadsdelsförvaltningens ungdomar som är aktuella för det kommunala uppföljningsansvaret.

Övriga fyra stadsdelsförvaltningar som ingår i granskningen gör viss avstämning mot de listor som de får från gymnasieslussen (se vidare avsnitt 6.2) och om kunskap finns sedan tidigare om ungdomen. Fokus är då främst om ungdomen har bidrag/försörjningsstöd och inte arbetar eller studerar eller inte fungerar socialt. Ungdomar som uppbär försörjningsstöd slussas till jobbtorgen. Ungdomar som "ska ha utbildning" är gymnasieslussens ansvar. Kvar finns en grupp som inte uppbär försörjningsstöd och inte är aktuella/motiverade för studier. Det ses som en risk att dessa hamnar mellan stolarna.

Vad som innefattas av det kommunala uppföljningsansvaret ses av flera intervjuade som oklart och en förhoppning finns om att budgeten för kommande år ska leda till ett förtydligande. Merparten av de intervjuade stadsdelsförvaltningarna anser dock att utbildningsnämnden bör ha både utbildnings- och uppföljningsansvaret för stadens ungdomar.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämndens uppdrag (inkl. jobbtorgen)

I socialtjänstlagen finns allmänna skrivningar om socialtjänstens uppgifter att "genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningar för goda levnadsförhållanden", att samverka med andra och "med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och unga som visat tecken till en ogynnsam utveckling".

Inom socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen, har arbetsmarknadsavdelningen det övergripande ansvaret för arbetsmarknadsfrågor och arbetsfrämjande åtgärder inom staden genom t.ex. Jobbtorg Stockholm.

Enligt fullmäktiges beslut ska alla resurser riktade till arbetslösa med försörjningsstöd samlas hos jobbtorgen. De ansvarar för att vidta de åtgärder som behövs för att målgruppen ska komma ut i arbete så snabbt och effektivt som möjligt. Stadsdelsförvaltningarnas uppgift är att rusta personer genom bl.a. arbetsträning, så att de kan få ta del av jobbtorgens resurser. Det övergripande målet är att fler ska gå från bidrag till arbete.

Jobbtorgen arbetar på uppdrag av stadsdelarna och har inte ett uppsökande ansvar. De remitterade ungdomarna kartläggs och om jobbtorgen bedömer att de inte kan hjälpa dem återremitteras de till stadsdelen.

Arbetsförmedlingen riktar sig även numera till ungdomar mellan 16-19 år. Till skillnad från arbetsförmedlingen arbetar jobbtorgen utifrån socialtjänstlagen, vars målgrupper vanligtvis inte prioriteras av arbetsförmedlingen.

4.3 Kommentarer

Det finns inte något fullmäktigemål som avser det kommunala uppföljningsansvaret. I stadens budget för 2009, under utbildningsnämnden, fastslås dock att ansvaret ligger på utbildningsnämnden. Detta ansvar framgår också av utbildningsnämndens reglemente.

I utbildningsnämndens verksamhetsplan sägs därutöver endast att det kommunala uppföljningsansvaret kräver samverkan mellan stadens olika aktörer för att identifiera de ungdomar som är aktuella för uppföljningsansvaret.

Något mål i övrigt beträffande det kommunala uppföljningsansvaret finns inte på övergripande nivå.

Inom utbildningsförvaltningen ligger ansvaret på gymnasieslussen som tydliggjort sitt uppdrag i ett antal åtaganden. Utgångspunkten för utbildningsförvaltningen/gymnasieslussen är att uppdraget innefattar att erbjuda utbildning. Utifrån denna tolkning har handlingsplaner och rutiner tagits fram för hur arbetet ska bedrivas.

Vår bedömning är att utbildningsnämnden, genom gymnasieslussen tydliggjort sitt utbildningsuppdrag, mål och åtaganden på ett tillfredsställande sätt.

Studie- och yrkesvägledarnas uppdrag i relation till gymnasieslussen avseende det kommunala uppföljningsansvaret behöver klargöras.

Stadsdelsnämndernas ansvar utifrån det kommunala uppföljningsansvaret är oklart då de saknar ett tydligt uppdrag. Det finns i huvudsak inga styrdokument eller rutiner för hur det uppsökande arbetet med avseende på det kommunala uppföljningsansvaret ska bedrivas.

Stadsdelsnämnderna har ett övergripande befolkningsansvar och ska arbeta med uppsökande verksamhet och tidiga insatser för barn/ungdomar. I styrdokumentet sägs också att

fältassistenterna ska kartlägga och analysera ungdomarnas situation i området och ge förslag till åtgärder. Här bör de 16-19 åringar som varken arbetar eller studerar vara en angelägen målgrupp.

De olika involverade nämnderna/förvaltningarna har olika grunduppdrag och ingen uppfattar sig ha i uppdrag att aktivt söka upp ungdomarna.

Ungdomar som berörs av det kommunala uppföljningsansvaret är inte alltid tidigare kända av stadsdelsförvaltningarnas socialtjänst om de fortfarande bor och/eller blir försörjda hemma. Varken gymnasieslussen eller stadsdelsförvaltningarna anser sig ansvara för den uppsökande verksamheten. Utbildningsförvaltningen/gymnasieslussen är av uppfattningen att detta ansvar vilar på stadsdelsförvaltningarna, medan stadsdelarna menar att de direkt inte kan söka upp ungdomar som inte uppenbart far illa.

Olika tolkningar finns således om uppdragets innebörd främst med avseende på vem som har ansvaret för att mer aktivt söka upp ungdomarna. Det är därför angeläget att uppdragets innebörd närmare definieras. Vad det kommunala uppföljningsansvaret ska innefatta har inte tydliggjorts av fullmäktige, vilket lett till en otydlig styrning. Kommunstyrelsen bör därför ta fram ett förslag till fullmäktige där ansvaret tydliggörs.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen har bl.a. i uppdrag att svara för arbetsmarknadsstöd genom främst jobbtorgen för de som har försörjningsstöd.

5 Organisation och samverkan

5.1 Organisation

Utbildningsnämnden

Organisationen inom utbildningsförvaltningen uppfattas som tydlig. Chefen för gymnasieslussen ingår i gymnasieavdelningens rektorsgrupp och är även sammankallande till det s.k. IV-rådet.

Gymnasieslussen har totalt tio heltidsanställda, bl.a. speciallärare, kurator och studie- och yrkesvägledare. Handläggarna arbetar mot två stadsdelar vardera.

Den samordning som skett mellan gymnasieslussen och IVIK⁴ (nyanlända ungdomar) och en gemensam chef/rektor för båda verksamheterna ses som bra. Erfarenheterna från en samlad sluss är goda.

Ansvaret för studie- och yrkesvägledning är delegerat till respektive rektor. Organisatoriskt arbetar studie- och yrkesvägledarna åt en eller flera skolor.

En centraliserad organisation för studie- och yrkesvägledare (i likhet med hur Göteborg och Malmö organiserat sig) skulle enligt några intervjuade vara önskvärd då kompetensen idag uppfattas vara mycket ojämn.

⁴ IVIK - introduktionskurs för invandrarelever. IVIK-gymnasiet för nyanlända ungdomar till Sverige, 1-2 år.

Stadsdelsnämnderna

Stadsdelsförvaltningarna har ingen organisation utifrån det kommunala uppföljningsansvaret. I de fall frågan hanteras sker det främst inom individ- och familjeomsorgen eller den förebyggande verksamheten.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden

Staden har fem jobbtorg som geografiskt är placerade i Vårberg, Farsta, Södermalm, Vällingby och i Kista. Målgrupperna är bl.a. försörjningsstödstagare, SFI-studerande med försörjningsstöd eller introduktionsersättning, vuxna flyktingar och anknytningsinvandrare samt arbetslösa ungdomar i åldern 16-25 år.

5.2 Samverkan

Samverkan mellan gymnasieslussen och stadsdelsförvaltningarna

Det finns inga avtal som rör samverkan mellan gymnasieslussen och stadsdelsförvaltningarna. Gymnasieslussen uppfattar att det varit svårt att få gehör för det samarbete som erfordras, då olika uppfattning finns om ansvaret. En utveckling har dock skett under det senaste året och läget beskrivs av utbildningsförvaltningen som att ha övergått från frustration till mer konkret samarbete. Fortsatt utveckling anses dock behövas. Gymnasieslussen bjuder bl.a. in stadsdelsförvaltningarnas kontaktpersoner till möte en gång per termin.

Eftersom ansvarsfrågan inte är tydlig uppfattar stadsdelsförvaltningarna att det inte är helt klart hur de ska arbeta gentemot gymnasieslussen.

Samverkan mellan gymnasieslussen, stadsdelsförvaltningarna och jobbtorgen

Gymnasieslussen får inte ta direktkontakt med jobbtorgen utan ungdomarna ska hänvisas till stadsdelsförvaltningen vilka i sin tur kan remittera ungdomen vidare.

De få ungdomar som på eget initiativ kommer till jobbtorgen får dock hjälp, enligt intervju.

Enligt intervjuer hänvisar jobbtorgen ungdomarna tillbaka till stadsdelsförvaltningen då de inte alltid är tillräckligt motiverade för att ge sig ut på arbetsmarknaden. Jobbtorgen ska arbeta med de som står nära arbetsmarknaden vilket vanligtvis dessa ungdomar inte gör.

En tydligare ansvarsfördelning skulle enligt de intervjuade ha en positiv inverkan på samverkan.

Samverkan mellan gymnasieslussen och studie- och yrkesvägledarna

Gymnasieslussen har möten med studie- och yrkesvägledare i grundskolan och gymnasieskolan, oavsett huvudman, en till två gånger per år. Däremellan har gymnasieslussens handläggare löpande kontakt med studie- och yrkesvägledare inom grundskolorna. Gymnasieslussen besöker också alla nystartade skolor.

Ett väsentligt led i skolornas studie- och yrkesvägledning är att gymnasieslussen tidigt får information om elever som riskerar att inte få godkända betyg när de lämnar grundskolan. Under vårterminen ska studie- och yrkesvägledarna sammanställa s.k. bilagor beträffande dessa ungdomar som sedan skickas till intagningsenheten inom KSL (senast i mars månad). Bilagorna, som undertecknas av elever och föräldrar, syftar till att lyfta fram elevens starka och svaga sidor med stöd av underlag från lärare, specialpedagoger och studie- och yrkesvägledare. Bilagorna skrivs även inom gymnasieskolan för eleverna på IV-program.

Utbildningsförvaltningens uppfattning är att studie- och yrkesvägledningen i grundskolorna är viktig. Samarbetet med och mellan studie- och yrkesvägledarna har enligt intervjuade inom utbildningsförvaltningen underlättats genom tillkomsten av en gemensam förvaltning. Studie- och yrkesvägledarna efterlyser en ökad samverkan med andra studie- och yrkesvägledare inom kommunen med syfte att bl.a underlätta överlämnandet mellan grundskolan och gymnasieskolan. Vissa studie- och yrkesvägledare har på eget initiativ startat upp olika nätverk med kollegor både på grundskolan och på gymnasiet för att öka helhetsgreppet om stadsdelens ungdomar. Kommunikationskanalerna och samverkan kan enligt information utvecklas och framförallt förtydligas.

Studie- och yrkesvägledarna har mycket lite kontakt med stadsdelsförvaltningarna.

Samverkan mellan gymnasieslussen och externa parter

Gymnasieslussen har en regelbunden samverkan med de fristående skolorna på motsvarande sätt som de kommunala.

Gymnasieslussen har en sporadisk kontakt med Arbetsförmedlingen och samarbetet är inte särskilt utvecklat. I ett av de brev som gymnasieslussen skickar till ungdomarna finns information om att kontakt kan tas med Arbetsförmedlingen för den som önskar arbeta istället för att studera. Inför detta brev sker en dialog med Arbetsförmedlingen om brevets innehåll.

Projekt i samverkan

Utvecklingsarbete sker genom olika projekt i staden, vilket till viss del ses som positivt av de intervjuade, för att komma igång och visa på bra exempel gällande målgruppen. Det är dock angeläget att ett mer långsiktigt arbete sker för att åstadkomma förändringar i verksamheten.

I Kista-Rinkeby stadsdelsförvaltning finns inom gruppen för förebyggande ungdomsinsatser ett EU-projekt "Järva möter unga" som just nu är i förstadiet. Projektet riktar sig till unga mellan 16-24 år som befinner sig i övergången mellan studier och arbetslivet. Syftet är att genom kartläggning och uppsökande arbete hitta och nå ut till den grupp av ungdomar som befinner sig i utanförskap och står utan vare sig utbildning eller jobb. En aktualitetsplan ska tas fram för alla unga man kommer i kontakt med. Projektet ska bl.a. innehålla uppsökande verksamhet samt att jobbtorgen kommer ut och erbjuder stöd i arbetssökande, coachning och vägledning på naturliga träffpunkter. Detta med syfte att motivera ungdomarna att ta del av jobbtorgets och arbetsförmedlingens insatser.

I Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning har Tensta Ross gymnasiet i uppdrag att arbeta uppsökande i projektet SALUT. Det finns ett nytt nätverkssamarbete "Samtidigt först", som startats på initiativ av stadsdelsdirektören och till vilket utbildningsförvaltningen, polisen och fristående fritidsgårdar bjudits in.

Ytterligare en försöksverksamhet som diskuteras är att gymnasieslussen ska få möjlighet att göra direkta hänvisningar till jobbtorgen. En fråga som då måste lösas är vem som ska betala för ungdomarna då de inte har någon inkomst. Denna fråga blir aldrig aktuell idag då de ungdomar som remitteras till jobbtorgen från stadsdelsförvaltningarna har försörjningsstöd. Gymnasieslussens uppdrag är inte att försörja ungdomarna och som läget är idag uppges stadsdelsförvaltningarna inte ha möjlighet att erbjuda ungdomarna busskort så att de kan ta sig till och från en praktikplats. Enligt intervju är det osäkert om möjligheten till en direkt hänvisning från gymnasieslussen till jobbtorgen kommer att leda till någon konkret förbättring. Svårigheten ligger i att motivera ungdomarna på rätt sätt, inte i att hänvisa vidare.

Inom jobbtorgen pågår ett projekt kallat FILUR. Projektet riktar sig till ungdomar som omfattas av insatser från jobbtorg och arbetsförmedling, men som har svårt att tillgodogöra sig dessa insatser och som behöver extra stöd.

Genom Järvalyftet gör staden en satsning på social och ekonomisk utveckling i stadsdelarna kring Järvalyftet. Järvalyftet är en långsiktig investering för att förbättra levnadsvillkoren i stadsdelarna kring Järvalyftet: Akalla, Hjulsta, Husby, Kista, Rinkeby och Tensta. Syftet med satsningen är bl.a. att motivera ungdomarna i området och få en kontakt vilket i nästa steg kan ha direkta kopplingar till det kommunala uppföljningsansvaret. Staden har fått extra pengar för att driva projektet.

Ett projekt avseende "Övergång från grundskola till gymnasieskola" har drivits med syfte att förbättra övergången från grundskolan till gymnasieskolan. I detta arbete har gymnasieslussen chef och studie- och yrkesvägledare ingått. Nya grupper inom gymnasieskolan samt, som tidigare nämnts, försöksverksamhet med ett tionde skolår har också startat.

5.3 Kommentarer

Det finns en tydlig organisation för arbetet med det kommunala uppföljningsansvaret genom gymnasieslussen. Samarbetet inom förvaltningen mellan gymnasieslussen och studie- och yrkesvägledarna kan dock tydliggöras, särskilt vad gäller gymnasiet.

Det finns ingen uttalad organisation för det kommunala uppföljningsansvaret i stadsdelsförvaltningarna, vilket vi inte heller ser som angeläget. Det är dock väsentligt att klargöra vem eller vilka som ska ansvara för det uppsökande arbetet gentemot målgruppen. Vidare är det väsentligt att klargöra ansvar och arbetssätt samt former och omfattning för samverkan mellan utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Gymnasieslussen har ingen direktkontakt med jobbtorgen utan ungdomarna ska hänvisas till stadsdelsförvaltningarna, vilka i sin tur kan remittera ungdomen vidare. De ungdomar som faller inom ramen för det kommunala uppföljningsansvaret tillhör inte jobbtorgens direkta målgrupp.

Samverkan eftersträvas men den är svår att få till på grund av nämndernas olika uppdrag och att innebörden av det kommunala uppföljningsansvaret i staden är oklart.

Det är positivt att olika sätt prövas för att hitta mer effektiva sätt att nå och motivera ungdomarna. Det är viktigt att det fortsatta arbetet bygger på tydliga uppdrag och ansvarsområden samt stabila arbets- och samverkansformer.

6 Arbetssätt och åtgärder

6.1 Utbildningsnämnden

Gymnasieslussen

Gymnasieslussens arbete startar under vårterminen när intagningsenheten inom KSL skickar över bilagorna som studie- och yrkesvägledarna inkommit med. Av bilagorna framgår de elever som riskerar att inte nå målen i grundskolan. Ju tidigare bilagorna kommer in, desto tidigare kan gymnasieslussen börja jobba med att få ungdomarna intagna i någon gymnasieutbildning. Under våren 2009 inkom ca 1 750 bilagor från intagningsenheten inom KSL till gymnasieslussen.

Gymnasieslussen har ett register (Walter) över stadens samtliga 16-19-åringar som inte går i skolan och som inte har slutbetyg från gymnasieskolan. Registret körs varje vecka mot det kommunala invånarregistret (KIR), grundskolans register BOSKO, och gymnasieskolans register HANNA. Walter samkörs också mot Högskoleverkets databas (VHS) två gånger per termin. Uppgifterna i Walter är i dagsläget inte exakta och tekniker arbetar regelbundet med att säkra uppgifterna i systemet.

Det finns cirka 4 000 16-19-åringar i Walterregistret efter intagningen i september varje år. Statistiken rensas sedan så att ungdomar som befinner sig utomlands eller jobbar osv. elimineras från listan. Omfattningen på de ungdomar som kan vara aktuella för det kommunala uppföljningsansvaret har de senaste åren varit tämligen konstant, men geografiska skillnader finns.

Tabell 1 Utdrag från Walterregistret, antal ungdomar

	Januari	Mars	Maj	Oktober
Nya ungdomar *)	791	980	57	435
Under uppsök	1 408	1 344	2 047	2 884
Vilande **)	1 491	1 240	1 353	625
- varav ej nådda	450	350	550	38
Totalt	3 694	3 569	3 462	3 944

*) Uppgiften är något osäker då vissa ungdomar redan kan vara kända av Gymnasieslussen. I denna statistik kan det även finnas ungdomar äldre än 19 år.

**) Med vilande avses utlandsstudier, militärtjänstgöring, gymnasiestudier etc. samt att ungdomen ej gått att nå

I oktober fördelade sig statistiken på stadsdelsförvaltningarna enligt följande:

Rinkeby/Kista	280	Södermalm	273
Spånga/Tensta	234	Enskede/Årsta/Vantör	343
Hässelby/Vällingby	249	Skarpnäck	198
Bromma	175	Farsta	198
Kungsholmen	116	Älvsjö	79
Norrmalm	145	Hägersten/Liljeholmen	209
Östermalm	159	Skärholmen	212

Samtliga ungdomar i registret, där uppgift om sysselsättning saknas, får ett brev från gymnasieslussen. I brevet ställs frågor om vad ungdomarna gör och information om att de kan vända sig till gymnasieslussen för vägledning och för att få en utbildningsplats. I brevet framgår också att ungdomen kan vända sig till Arbetsförmedlingen om de vill arbeta och inte studera. Gymnasieslussen skickar ca 9 000 brev, inklusive påminnelsebrev, per läsår. Arbetet med att få fatt i ungdomarnas rätta adresser och telefonnummer är tidskrävande.

Cirka 450 ungdomar kallas till gymnasieslussens höstintag. Av dessa kommer cirka 200 för samtal, vägledning och för skolplacering på de lediga gymnasieplatser som finns kvar vid höstterminens början. Varje elev kartläggs med avseende på intressen och kunskapsnivå i basämnen för att vägledningen ska ge optimala förutsättningar.

Totalt beräknas drygt 1 000 ungdomar per år komma för vägledning, test och samtal och av dessa skolplaceras 700-800. Sju enheter tar emot elever kontinuerligt under pågående läsår.

Gymnasieslussens arbetssätt består av besök/mottagningstider, telefonkontakt, information per brev och telefon samt att de medverkar vid gymnasiemässan i november. Information ges också på hemsidan och genom olika broschyrer samt genom regelbunden information till och dialog med kommunala och fristående grund- och gymnasieskolor samt med kontaktpersoner på stadsdelsförvaltningarna.

Bemötandet och personliga möten med ungdomen ses som oerhört väsentligt. Arbeta sker med syfte att utveckla mötet och värderingarna.

När gymnasieslussen gjort sina insatser skickas uppgifterna över de ungdomar de inte fått tag på till den stadsdelsförvaltning där ungdomen är skriven.

Gymnasieslussens arbetsprocess kan sammanfattas enligt följande:

- ➔ arbetet inleds tidig vår med att underlag/bilagor kommer in från grundskolorna.
- ➔ samtliga ungdomar som sökt utbildning, men inte kommit in får ett brev från Kommunförbundet i Stockholms län (KSL) i början på juli med hänvisning till gymnasieslussen.
- ➔ i september kör gymnasieslussen elevregistret Walter mot olika register.
- ➔ ett brev går sedan ut till alla 16-19 åringar som kan komma ifråga för det kommunala uppföljningsansvaret.
- ➔ telefonkontakt tas med de ungdomar som inte svarat.
- ➔ påminnelse skickas ut till dem som inte hört av sig eller nåtts per telefon.
- ➔ en sammanställning över kontaktade ungdomar och antalet som inte nåtts tas fram och uppgifterna skickas sedan till kontaktpersonerna inom stadsdelsförvaltningarna.
- ➔ ev. skickas ett ytterligare brev till ungdomarna i december månad.

Avhopp

Walter-registret ska kompletteras med en fil från gymnasieintagningen över vilka ungdomar som inte kommit in på en gymnasieutbildning. Syftet är att kunna följa ungdomar som senare tas in på ett program, hoppar av respektive börjar på ett nytt program.

I brev till samtliga aktuella kommunala och fristående skolor informeras om att avhopp ska meddelas till utbildningsförvaltningen. Den blankett som används har precis reviderats.

Dokumentation

All statistik och information om eleverna finns samlat i en pärm och varje handläggare ansvarar för att ha kontroll på sin stadsdelsförvaltning. Det finns dokumentation om samtliga intagna elever och noteringar görs i Excel.

Åtgärder

Ungdomar som hoppar av utbildning eller som inte gått i skola på länge erbjuds en flexibel skolstart, kartläggning, anpassade studier samt slusskolor på ett år. Vissa grund- och gymnasieskolor erbjuder även sommarskola.

Till äldre ungdomar/elever sker riktade insatser som "Andra chansen" (ex. Debut i Farsta, SALUT för Västerort, Sluss Enskedegård, Flex på Fryshuset), vilka uppges vara uppskattade. Förutom att ungdomarna ges möjlighet att läsa upp sina kärnämnen syftar åtgärderna till att träna ungdomarnas socialisering och att bygga upp självkänslan.

Åtgärder vidtas för att skapa fler utbildningsalternativ och nya utbildningar med möjlighet till individuella lösningar ex. slussplatser, uppsök Järva och nya varianter av yrkesinriktade IV-program. Ambitionen är att fler ska nå målen genom att erbjuda individuella lösningar och följa upp hur det går samt att fler ungdomar ska nås med information och motiveras till studier.

Intervjuade inom utbildningsförvaltningen och gymnasieslussen ser det som angeläget med tidiga insatser så att ungdomarna ej fångas upp av mindre lämpliga gängbildningar. Det arbete som sker i bl.a. Järva-Tensta och Farsta är därför positivt.

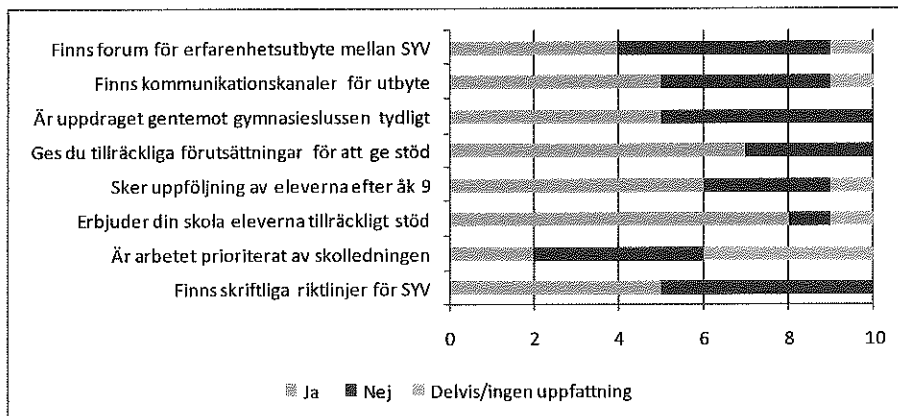
Om ungdomen uppger att denne ej önskar fortsatt utbildning uppmanar gymnasieslussen att han/hon skriver in sig på Arbetsförmedlingen.

Studie- och yrkesvägledarna

Studie- och yrkesvägledarna har vägledande samtal med samtliga ungdomar i årskurs 9 inför gymnasievalet. De stödjer sedan särskilt de ungdomar som riskerar att inte få godkända betyg eller som har kunskapsbrister. Det sker genom vägledning, studiestöd, motiverande samtal, kontakter med föräldrar samt att de bistår med kontakter till t.ex. socialtjänsten och gymnasieslussen.

Svaren på merparten av de enkätfrågor som ställts till studie- och yrkesvägledarna inom grundskolan respektive gymnasiet framgår av följande två diagram.

Diagram 1 – Svar på enkät till studie- och yrkesvägledare i grundskolan

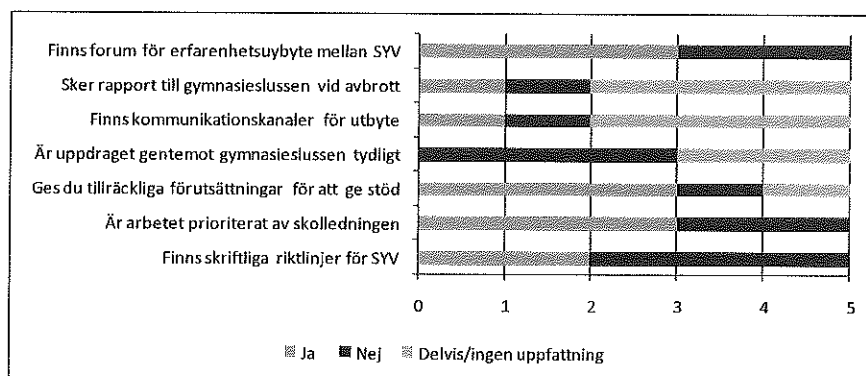

Studie- och yrkesvägledarna uppfattar att de i huvudsak har de förutsättningar som krävs för att kunna ge tillräcklig vägledning till eleverna och att informationen till eleverna är tillräcklig inför gymnasievalet. Som nämnts tidigare i rapporten uppfattas dock tiden vara en bristvara. Merparten av studie- och yrkesvägledarna arbetar på två eller fler skolor vilket innebär att de ansvarar för ett stort antal elever. Uppfattningen är också att deras arbete inte prioriteras av skolledningen och att deras kompetens och erfarenhet inte fullt ut utnyttjas av lärare och skolledning. Detta gör det också svårt för dem att få tillräcklig legitimitet på skolorna.

Flertalet anser att de ges de förutsättningar som krävs för att ge tillräckligt stöd och vägledning till ungdomarna och att skolan ger tillräckligt stöd till eleven.

Studie- och yrkesvägledarnas ansvar upphör när ungdomen lämnat grundskolan eller gymnasieskolan. Vissa studie- och yrkesvägledare (inom grundskolan) håller dock på eget initiativ kontakt med ungdomar de känner särskild oro för även efter årskurs 9. Kontakten sker t.ex. via chattforum som Facebook. Enligt enkätsvaren bör studie- och yrkesvägledarnas uppföljningsansvar för eleverna efter grundskolan förtydligas.

Diagram 2 – Svar på enkät till studie- och yrkesvägledare i gymnasieskolan

Rapportering till gymnasieslussen vid studieavbrott sker i liten utsträckning. Enligt den blankett som finns ska rapporten lämnas till utbildningsförvaltningen, vilket innebär att rapportering troligen sker i större utsträckning än vad enkäten indikerar.

Det är fler studie- och yrkesvägledare på gymnasiet (än grundskolan) som anser att deras arbete är prioriterat av skolledningen.

Uppfattningen är att eleverna får tillräckligt med information om de olika utbildningsalternativen och kännedomen om gymnasieslussen är hög. Problemet är de ungdomar som har svåra hemförhållanden, men som inte är kända hos socialförvaltningen.

6.2 Stadsdelsnämnderna

Gymnasieslussen skickar information till stadsdelsförvaltningarna om dels vilka ungdomar som de inte kunnat nå, dels vilka ungdomar som tackar nej till studier. Kontaktpersonerna på stadsdelsförvaltningarna har tittbehörighet i registret.

Avsikten med informationen från gymnasieslussens sida är att stadsdelarna utifrån sitt medborgaransvar ska ta vid och söka upp de ungdomar som gymnasieslussen inte fått kontakt med. I maj 2009 var det 550 ungdomar som gymnasieslussen inte lyckats nå.

Stadsdelsförvaltningarnas vidtagna åtgärder utifrån Walter varierar. På Södermalms stadsdelsförvaltning och i Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning har man tagit kontakt med ungdomar under läsåret 2008/09 medan så inte har skett i Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning. Enligt intervju skulle det vara en fördel om Walter skickades ut tidigare till stadsdelsförvaltningarna så att deras arbete kan påbörjas så nära in på terminsstart som möjligt.

I Skärholmens stadsdelsförvaltning och Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning sker en avstämning om ungdomen bor i stadsdelen samt att ett brev i så fall skickas till ungdomen/vårdnadshavaren. Metoden ses dock inte som särskilt ändamålsenlig. En diskussion har förts i Rinkeby-Kista om att dela upp gruppen mellan enheterna för social omsorg och ekonomiskt bistånd och arbeta uppsökande eller stödjande, bl.a. via ungdomsgruppen. I Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning sker främst en kontroll mot vilka som är aktuella för insats/stöd inom förvaltningen. Enligt intervjuad i stadsdelsförvaltningen upplevs det som ganska meningslöst att skicka ut listor så länge som uppdraget och ansvaret inte är tydligt definierat.

De stadsdelsförvaltningar som gjort insatser inom ramen för det kommunala uppföljningsansvaret har inledningsvis försökt få tag i ungdomarna via telefon och brev för att erbjuda dem ett vägledande möte. Arbetet med att ta fram ungdomarnas kontaktuppgifter uppfattas vara tidskrävande och förhoppningen är att Walter framöver ska innehålla uppgifter som telefonnummer och adress. I vissa stadsdelsförvaltningar vidarebefordras Walter till fältassistenter. Deras uppdrag är dock inte att bedriva uppsökande verksamhet hemma hos ungdomarna.

6.3 Social- och arbetsmarknadsnämnden

Jobbtorgens utbud består av bl.a. utredning, kartläggning, studie- och yrkesvägledning, rådgivning, motiverande samtal, arbetssträning, praktik och kortare förberedande yrkesutbildningar. Jobbtorget i Kista har även en ungdomsfilial där coacher, matchare och studie- och yrkesvägledare har i uppdrag att stödja och underlätta aspiranternas/ ungdomarnas väg in på arbetsmarknaden eller i studier.

Enligt stadens riktlinjer ska aspiranterna inom jobbtorgen få en jobbplan inom fem dagar. I planen görs den första planeringen för att personen aktivt ska kunna söka arbete. Jobbcoachen och aspiranten kartlägger tillsammans vilka förutsättningar aspiranten har och vilka yrkesområden som är lämpliga att fokusera på. Om aspiranten är kvar på jobbtorgen efter den första månaden görs en fördjupad plan.

6.4 Kommentarer

Utbildningsnämnden har genom gymnasieslussen väl fungerande strukturer för att fånga upp de ungdomar som kan vara aktuella för det kommunala uppföljningsansvaret. Det finns ett brett sätt att informera om de olika utbildningsalternativ som gymnasieslussen kan erbjuda stadens ungdomar. De intervjuades uppfattning är att de ungdomar som vill studera känner till gymnasieslussen.

Ett aktivt arbete bedrivs på individnivå för att få en kontakt och dialog med ungdomar som saknar jobb och utbildning. Det register som finns sedan några år tillbaka och som samkörs mot andra register gör att det finns en god uppfattning om antalet ungdomar som kan vara aktuella för det kommunala uppföljningsansvaret. Även om gymnasieslussen inte anser sig ha ett uppsökande ansvar så sker detta till viss del.

Registret Walter utgör en bra grund för samverkan med stadsdelsförvaltningarna. Walter kan dock utvecklas för att svara mer mot verksamhetens krav.

I stadsdelsförvaltningarna sker vissa åtgärder inom ramen för det kommunala uppföljningsansvaret, men främst med fokus på att stämma av registret och om ungdomen är aktuell för någon insats/försörjningsstöd från stadsdelens sida. Några mera konkreta riktlinjer för hur stadsdelsförvaltningens arbete med det kommunala uppföljningsansvaret ska ske finns dock oftast inte. Vissa åtgärder sker för att få kontakt med sysslolösa ungdomar och erbjuda dem vägledning respektive hänvisa till gymnasieslussen.

Problemet är de ungdomar som varken vill arbeta eller studera och som kräver särskild motivation. Det är därför positivt att alternativa arbetssätt prövas för att motivera ungdomarna, som exempelvis SALUT, vilket med fördel skulle kunna användas på flera håll i staden.

Det är få ungdomar som inom ramen för det kommunala uppföljningsansvaret kommer till jobbtorgen. Några specifika åtgärder eller arbetssätt mot ungdomar inom uppföljningsansvaret finns således inte där. Jobbtorgens primära uppdrag är de som har försörjningsstöd.

7 Uppföljning

7.1 Utbildningsnämnden

Gymnasieslussen

Uppföljning av stadens samtliga verksamheter sker genom rapportering i stadens integrerade lednings- och styrsystem, ILS. Systemet innehåller dock inte någon specifik indikator för det kommunala uppföljningsansvaret. En separat uppföljning tas därför fram av gymnasieslussen, vilken redovisas till utbildningsförvaltningen och i verksamhetsberättelsen. Chefen för gymnasieslussen ger också en redovisning till utbildningsnämnden i samband med intagningen till gymnasieskolan.

I redovisningen av uppföljningsansvaret följs mål och åtaganden upp genom bl.a. nyckeltal, egen utvärdering och enkäter till ungdomar. Ca 20 procent av de "placerade" ungdomarna fångas upp via enkäter.

Gymnasieslussen håller regelbundna möten och gör uppföljningar med de skolor (oavsett huvudman) som tillhandahåller slussplatser enligt avtal. Regelbunden kontakt sker även med grund- och gymnasieskolor avseende IV-ansökningar och skolplaceringar respektive med vuxenutbildning och folkhögskolor. Erfarenhetsutbyte sker med motsvarande verksamheter i Malmö, Göteborg och Köpenhamn.

Enligt intervjuade inom utbildningsförvaltningen har gymnasieslussen en god kontroll på sin verksamhet. Fortsatt utveckling kan dock ske vad gäller mätetal. Det främsta utvecklingsområdet enligt förvaltningen är att få kontakt med alla ungdomar, vilket inte uppnås idag.

Studie- och yrkesvägledare

Studie- och yrkesvägledarnas uppföljning av det kommunala uppföljningsansvaret i grundskolan sker främst genom de s.k. bilagorna som lämnas till gymnasieslussen under vårterminen. Den enkät som genomförts visar på att rapportering/uppföljning av avhopp i gymnasieskolan inte alltid sker till gymnasieslussen.

Många gymnasieskolor rapporterar elevernas närvaro/frånvaro i någon form av system (t.ex. Skola 24, Fronten). Mentor/lärare, rektor osv. kan när som gå in i systemet och få en bild

över statistiken. Elever med hög frånvaro diskuteras t.ex. i skolans elevhälsoteam varefter åtgärdsprogram kan komma att bli aktuell.

Vid olovlig frånvaro tar skolorna tidigt en kontakt med elevens föräldrar. När frånvaron överstiger 20 % sker rapportering till CSN vilket kan leda till indraget studiemedel.

7.2 Stadsdelsnämnderna

Några av de granskade stadsdelsförvaltningarna rapporterar status gällande sitt arbete utifrån Walter till gymnasieslussen. Rapportering sker av vilka ungdomar de kommit i kontakt med samt vad de sysselsätter sig med. Det är vanligtvis den person som är mottagare av Walter som återrapporterar till gymnasieslussen. Uppgifter efterfrågas sällan inom stadsdelsförvaltningen eller av nämnden vilket enligt intervjuade kan ses som ytterligare ett bevis på att ansvarsfrågan är högst oklar.

Södermalms stadsdelsförvaltning ska lämna en rapport till sin nämnd om den uppföljning som gjorts utifrån Walter-registret, dvs. att under två veckor fånga upp hur många av stadsdelens ungdomar som uppföljningsansvaret omfattar.

7.3 Våra kommentarer

Gymnasieslussen följer upp de mål och åtaganden som gjorts genom redovisning av olika åtgärder, nyckeltal och statistik om antal ungdomar, brev, möten etc. En särskild rapport lämnas också till nämnden. Vår bedömning är att den redovisning som lämnas ger en tillfredsställande bild. Vidare sker uppföljning genom besök på skolor och genom enkäter.

Någon direkt redovisning eller uppföljning av antalet ungdomar som omfattas av det kommunala uppföljningsansvaret och vidtagna åtgärder sker inte till stadsdelsnämnderna, vilket vi ser som angeläget.

8 Uppföljning av tidigare granskning

Revisionskontoret har tidigare granskat hur det kommunala uppföljningsansvaret tas om hand (rapport nr 1 2005). Slutsatserna från granskningen och statusen i dagsläget framgår enligt följande.

- *Kunskapen om vem som har ansvaret för uppföljning av de ungdomar mellan 16 och 20 år som står utanför gymnasieskolan är inte tillräcklig inom stadsdelsnämndernas och utbildningsnämndens verksamheter.*

Ansvaret har delvis tydliggjorts. Gymnasieslussen har ett tydligt ansvar vad gäller utbildning. Däremot råder oklarhet om vem som har ansvaret att aktivt söka upp de ungdomar som är aktuella för det kommunala uppföljningsansvaret.

- *Staden har inte en samlad kunskap om vad de ungdomar gör, som är mellan 16 och 20 år och som inte går i gymnasieskolan eller har annan sysselsättning.*

Kunskapen om vad ungdomarna gör har förbättrats genom tillkomsten av Walter-registret.

- *Det saknas fungerande rutiner mellan stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden i samband med elevernas övergång från grundskola till gymnasieskola.*

Arbetet har underlättats genom att ansvaret samlats inom utbildningsförvaltningen. Olika åtgärder vidtas för att fånga upp elever som riskerar att inte nå målen i grundskolan.

► *Gymnasieskolorna vidtar inte tillräckliga åtgärder i de fall elever avbryter sina studier.*

De gymnasieskolor vi varit i kontakt med för regelbundet statistik över elevernas frånvaro.

Granskningen visar att gymnasieskolorna har strukturer och rutiner för att fånga upp elever som riskerar att avbryta sina studier. Elever med hög frånvaro diskuteras i skolans elevhållsöteam och eventuellt på elevvårdskonferenser. Vid behov skrivs åtgärdsprogram och åtgärder sätts in som exempelvis individanpassade studieplaner.

Gymnasieskolor med IV-program har stor möjlighet att på egen hand erbjuda flexibla utbildningsalternativ (ändrad studieplan) för att motivera eleven till fortsatt skolgång.

Stockholm den 20 november 2009

Jane Granström

Helena Bengtsson

Bilaga 1 – Frågor vid intervjuer

Mål och styrning

1. Finns tydliga mål för stadens uppföljningsansvar för 16-19 åringar.
2. Har mål/delmål och strategier tagits fram av nämnden.
3. Vilka åtgärder har vidtagits av nämnd/förvaltning med syfte att föra ut uppdrag/mål.
4. I vilken utsträckning har (utbildnings)nämndens ansvar för det kommunala uppföljningsansvaret tydliggjorts.

Styrdokument, handlingsplaner etc

5. Finns tillräckliga styrdokument och handlingsplaner för hur arbetet ska bedrivas.
6. Finns en genomtänkt strategi.
7. Sker en ändamålsenlig styrning med syfte att svara upp mot ansvaret.
8. Finns riktlinjer och rutiner för hur arbetet ska bedrivas?

Ansvar, organisation och samverkan

9. Hur är ansvaret fördelat mellan och inom berörda nämnder (utbildningsnämnden/ förvaltningen, gymnasieslussen, stadsdelsnämnderna och socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden).
10. Har roller och ansvar tydliggjorts i tillräcklig omfattning.
11. Hur är arbetet organiserat inom berörda nämnder.
12. Finns tydligt utsedda personer som ansvarar för det kommunala uppföljningsansvaret.
13. Finns fungerande rutiner och former för samverkan mellan berörda dels inom utbildningsnämnden, dels med socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden.
14. Hur och i vilken utsträckning sker samverkan med andra internt som ex. jobb-torgen.
15. Hur och i vilken utsträckning sker samverkan med övriga berörda som arbetsförmedlingen, friskolor, andra kommuner m.fl.
16. Former och forum för dialog.

Arbetssätt

17. Arbetssätt för att fånga upp antalet berörda ungdomar.
18. Fungerar rutinerna för rapportering om elevstatistik och avhopp tillfredsställande.
19. Omfattning/statistik. Utveckling mellan åren. Geografiska skillnader.
20. Dokumentation och rapportering.
21. Metoder och arbetssätt för information till ungdomarna. Vilka kanaler används.
22. I vilken utsträckning sker uppsökande verksamhet.
23. Tillämpas mer otraditionella former för att nå ut.
24. Vilka tar kontakterna.

25. Dialog och samverkan mellan olika berörda. Är det tydligt vem som gör vad.
26. Hur säkras att alla berörda nås.
27. Utvärdering av metoder för att nå ut.
28. Finns tillräcklig kunskap om vad de ungdomar gör som inte går i gymnasieskolan.

Åtgärder

29. Vilka konkreta åtgärder vidtas.
30. I vilken utsträckning finns handlings/åtgärdsplaner.
31. Resultat från vidtagna åtgärder.
32. Bedöms åtgärderna som tillräckliga och ändamålsenliga.
33. I vilken utsträckning sker erfarenhetsutbyte om framgångslösningar/vidtagna åtgärder.

Uppföljning;

34. Hur sker uppföljning av arbetssätt och åtgärder upp. Vilka mätinstrument finns.
35. Vem ansvarar för uppföljning.
36. Till vem sker rapportering.
37. Hur informeras berörda nämnder.
38. Hur och i vilken utsträckning sker dialog om resultat, utvärdering och behov av fortsatt utveckling.
39. Sammanfattningsvis – I vilken utsträckning (1-10) utförs det övergripande uppdraget att kontinuerligt följa upp och informera ungdomar om möjligheten till studier, arbete mm på ett ändamålsenligt och framgångsrikt sätt.

Bilaga 2 a - Det kommunala uppföljningsansvaret

Enkät till studie- och yrkesvägledare på grundskolan

Fråga 1 I vilken grad anser du att ditt uppdrag som studie- och yrkesvägledare är tydligt formulerat?

Mycket otydligt
Formulerat

Mycket tydligt formulerat

1

2

3

4

5

6

7

☐☐☐☐☐☐☐

Fråga 2 Har du som studie- och yrkesvägledare skriftliga riktlinjer/rutiner vad gäller ditt ansvar?

- ☐ Ja
☐ Nej

Om ja, kommentera gärna dess ändamålsenlighet och tydlighet:

Fråga 3 Anser du att arbetet med studie- och yrkesvägledning är prioriterat av din skolläring?

- ☐ Ja
☐ Nej

Kommentar:

Fråga 4 Erbjuder din skolenhet/du eleverna tillräckligt stöd/information inför val av gymnasieskola?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Ingen uppfattning

Fråga 5 Följer skolenheten/du upp elevernas fortsatta studier eller annan sysselsättning direkt efter årskurs 9?

- ☐ Ja
☐ Nej

☐ Ingen uppfattning

Kommentar:

Fråga 6 Upplever du att du ges de förutsättningar som krävs för att du ska kunna ge tillräcklig vägledning och information till ungdomarna?

☐ Ja

☐ Nej

Kommentar:

Fråga 7 Är ditt uppdrag gentemot Gymnasieslussen vad gäller ungdomar som faller under det kommunala uppföljningsansvaret tydliggjort?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Ingen uppfattning

Kommentar:

Fråga 8 Finns fungerande kommunikationskanaler för att utbyta information om ungdomar som kan komma att bli aktuella för det kommunala uppföljningsansvaret?

☐ Ja, exempelvis;

☐ Nej

☐ Ingen uppfattning

Kommentar:

Fråga 9 Finns det forum för erfarenhetsutbyte mellan studie- och yrkesvägledare på stadens högstadieskolor och gymnasieskolor?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Ingen uppfattning

Kommentar:

Fråga 10 Vem rapporterar du till när det gäller uppföljningsansvaret och hur ofta? (Observera att flera svar är möjliga)

	Någon gång i månaden	Någon gång i kvartalet	Någon gång i halvåret	Någon gång under året	En gång per år	Rapporterar ej
Enhetschef/Rektor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Verksamhetschef eller motsvarande	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gymnasieslussen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utbildningsförvaltningen, central adm.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mottagande skola/grupp	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annan aktör, v.g. ange vilken;	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 11 Vem samverkar skolan/du med kring det kommunala uppföljningsansvaret?

	Ja	Nej
Utbildningsförvaltningen, central adm.	☐	☐
Gymnasieslussen	☐	☐
Andra studie- och yrkesvägledare	☐	☐
Stadsdelsförvaltningen, socialtjänsten	☐	☐
Mottagande skola/grupp	☐	☐
Annan aktör, v.g. ange vilken;	☐	☐

Fråga 12 Hur bra upplever du att skolans/din samverkan kring uppföljningsansvaret fungerar med aktörerna nedan?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Ej aktuellt
Utbildningsförvaltningen, central adm.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gymnasieslussen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andra studie- och yrkesvägledare	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Stadsdelsförvaltningen, socialtjänsten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mottagande skola/grupp	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annan aktör, v.g. ange vilken/vilka;	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 13 Hur nöjd är du med det arbete som bedrivs avseende målgruppen?

Mycket nöjd

Ganska nöjd

Varken nöjd eller missnöjd

Ganska missnöjd

Mycket missnöjd

☐
☐
☐
☐
☐

ETT STORT TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

Om du har synpunkter eller några avslutande kommentarer
är vi tacksamma för att få ta del av dessa.

Har du frågor kring enkäten kan du kontakta Ernst & Young

Jane Granström, 0703-18 92 23, jane.granstrom@se.ey.com
Helena Bengtsson, 0703-18 96 80, helena.bengtsson@se.ey.com

Bilaga 2b - Det kommunala uppföljningsansvaret

Enkät till studie- och yrkesvägledare på gymnasiet

Fråga 1 I vilken grad anser du att ditt uppdrag som studie- och yrkesvägledare är tydligt formulerat?

Mycket otydligt
formulerat

Mycket tydligt formulerat

1

2

3

4

5

6

7

☐☐☐☐☐☐☐

Fråga 2 Har du som studie- och yrkesvägledare skriftliga riktlinjer/rutiner vad gäller ditt ansvar?

☐ Ja

☐ Nej

Om ja, kommentera gärna dess ändamålsenlighet och tydlighet:

Fråga 3 Anser du att arbetet med studie- och yrkesvägledning är prioriterat av din skolläddning?

☐ Ja

☐ Nej

Kommentar:

Fråga 4 Upplever du att du ges de förutsättningar som krävs för att du ska kunna ge tillräcklig vägledning och information till ungdomarna?

☐ Ja

☐ Nej

Kommentar:

Fråga 5 Är ditt uppdrag gentemot Gymnasieslussen vad gäller ungdomar som faller under det kommunala uppföljningsansvaret tydliggjort?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Ingen uppfattning

Kommentar:

Fråga 6 Finns fungerande kommunikationskanaler för att utbyta information om ungdomar som kan komma att bli aktuella för det kommunala uppföljningsansvaret?

- ☐ Ja, exempelvis;
☐ Nej
☐ Ingen uppfattning

Kommentar:

Fråga 7 Sker rapportering till Gymnasieslussen när elever avbryter sina studier på gymnasiet?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Ingen uppfattning

Kommentar:

Fråga 8 Finns det forum för erfarenhetsutbyte mellan studie- och yrkesvägledare på stadens högstadieskolor och gymnasieskolor?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Ingen uppfattning

Kommentar:

Fråga 9 Vem rapporterar du till när det gäller uppföljningsansvaret och hur ofta? (Observera att flera svar är möjliga)

	Någon gång i månaden	Någon gång i kvartalet	Någon gång i halvåret	Någon gång under året	En gång per år	Rapporterar ej
Enhetschef/Rektor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Verksamhetschef eller motsvarande	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gymnasieslussen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utbildningsförvaltningen, central adm.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annan aktör, v.g. ange vilken;	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 10 Vem samverkar skolan/du med gällande det kommunala uppföljningsansvaret?

	Ja	Nej
Utbildningsförvaltningen, central adm.	☐	☐
Gymnasieslussen	☐	☐
Andra studie- och yrkesvägledare	☐	☐
Stadsdelsförvaltningen, socialtjänsten	☐	☐
Avlämnande skola/grupp	☐	☐
Annan aktör, v.g. ange vilken;	☐	☐

Fråga 11 Hur bra upplever du att skolans/din samverkan kring uppföljningsansvaret fungerar med aktörerna nedan?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Ej aktuellt
Utbildningsförvaltningen, central adm.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gymnasieslussen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andra studie- och yrkesvägledare	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stadsdelsförvaltningen, socialtjänsten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Avlämnande skola/grupp	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annan aktör, v.g. ange vilken;	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 12 Hur nöjd är du med det arbete som bedrivs avseende målgruppen?

Mycket nöjd	Ganska nöjd	Varken nöjd eller missnöjd	Ganska missnöjd	Mycket missnöjd
☐	☐	☐	☐	☐

Ev. kommentar:

ETT STORT TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

Om du har synpunkter eller några avslutande kommentarer är vi tacksamma för att få ta del av dessa.

Har du frågor kring enkäten kan du kontakta Ernst & Young
Jane Granström, 0703-18 92 23, jane.granstrom@se.ey.com
Helena Bengtsson, 0703-18 96 80, helena.bengtsson@se.ey.com